

ASPECTELE „FIZIC” ȘI „METAFIZIC” ÎN EDIFICĂREA FORMATELOR VIZUALE CURENTE

*Rodica URSACHI, dr., conf. univ.,
Valentin MASLOV, masterand*

Summary

Paragraph shall address the question formats, the reason that contemporary society reaching a higher evel technology fails to configure the current cultural formats, to act coherently in modern social environment. There is a purpose to investigate the political aspect of the phenomenon, but it defines the character formats cultural, historical configured through its core principles. The widespread use of computers, amplify physical-metaphysical antagonism, cultural predilections switch people in the virtual dimension. Switching element viewer attention and presence of real space in imaginary space, it is due to address the issues listed in building the current cultural formats.

Orice proces analitic începe de la divizarea unui subiect științific în două componente, conform principiului binar. Contrapunctele dramatice ale subiectului științific denotă forțe oportune, ce se află într-o continuă opoziție una față de cealaltă. Această prezență contradictorie poate fi valabilă doar la nivel inițial, când subiectul devine supus divizării, analizei, descompunerii în alb și negru, rău și bine, superior și inferior. Astfel se definește dimensiunea reală în care trăim, alcătuită din coordonate fizice, determinând vectorii dinamici ai dezvoltării: lungime, lățime și înălțime, contra-punctele dramatice ale cărora nu sunt menționate, însă mereu rămân subînțelese (punct, axă și temelie (rădacină), care servesc și elemente de pornire pentru primele).

Cercetările abstracte ale unui artist ori filozof, par infantile pentru un obișnuit utilizator preocupat fizic de sarcinile existențiale, mai puțin conștient de faptul, că parametrii fizici menționați anterior îi determină succesul realizării acestor sarcini existențiale, pe care le suportă zi de zi. Doar cunoașterea și aplicarea corectă a parametrilor

fizici, ne permit să depășim condiția biologică și să aplicăm anumite pârgii de influență asupra anturajului social [7, pag. 48].

Articolul respectiv vizează problema formatelor, din motiv că societatea contemporană, atingând un nivel mai înalt tehnologic, nu reușește să-și configureze formatele culturale curente, pentru a acționa coerent în mediul social modern. În special, arealul Republicii Moldova, atât de mic comparativ cu alte state, a ajuns divizat într-o multitudine de fracțiuni politice, uniuni și asociații, mișcări sau curente culturale. Iar aceste formațiuni nu depășesc pragul maturității, deoarece nu sunt aliniate unui format general republican sau nu posedă un format individual caracteristic genului de activitate.

S-ar putea presupune că suportăm consecințele unui fenomen al divizării analitice la o suprafață mai superioară – geopolitică, fiind separați în tabere sociale, după criteriul tradiției istorice în care ne plasăm, separați pe clase, conform potențialului financiar posesiv sau separați prin viziuni stilistice, conform gusturilor și predispozițiilor culturale.

„Procesul analitic” a fost declanșat fără conștiința consecințelor istorice adverse. Cert este faptul că forțele care au declanșat acest proces geopolitic de analiză uită să treacă la etapa de sinteză a noilor condiții provocate, pentru configurarea unor noi formate de dezvoltare, în care forțele oportune își vor găsi motivul comun de interacțiune.

Este îmbucurător faptul că majoritatea modelelor universale de interacțiune socială au fost propuse de personalitățile care și-au aplicat atribuția, predilect, în domeniul cultural și mai puțin în acel economic sau politic. Lao Zi, Buddha, Confucius, Christos au năzuit să integreze societatea în cadrul formatelor propuse, fie metafizice, fie fizice, iar principiile private manifestate în ipostazele lui Macedon, Chingiz Khan, Napoleon Bonaparte, Hernan Cortez și alții au fost determinate de interese economice.

Scopul articolului nu este cercetarea aspectului politic al fenomenului, ci încercarea de a defini caracterul formatelor culturale, configurate istoric prin esența sa principială. Doctrina lui Confucius, chiar dacă a primit și caracterul unei religii în China, se califică fiind una fizică și nu metafizică, deoarece promovează valori etice implementate în mediul social, fără prezența unei personalități supranaturale. Iar teoria metafizică a lui Buddha, care îl scoate pe om într-o suprafață beată immanentă, a ajuns configurată într-o filozofie internațională de iluminare și eliberare a sufletului, precum și o metodă psihoterapeutică modernă actuală. Christos reinnoește codul social de conduită inițiat de Moise, dar oricum transferă umanitatea în anturajul final al paradisului ideatic. Iar Lao Zi, inspirat de căutările șamanilor antici, configurează o știință complexă de sistematizare a proceselor fizice universale, exprimată metaforic prin versuri, astfel prevenind apariția dialecticii marxiste [3, pag. 85].

Conștiința caracterului formatului cultural este importantă pentru un artist contemporan, acesta pretinzând nu doar spre o formulă plastică valabilă, dar și spre o concepție filozofică actuală. Este normal ca artistul să-și înțeleagă vectorul profesional de dezvoltare, să deslușească formatele culturale în care acest vector se înscrie. O mare parte din artiști, promovând module stilistice performante, nu au conștiința provenienței modulelor stilistice date și nu realizează caracterul formatului cultural în care lucrează. Ceea ce crează o manieră provincială de prezentare a operelor artistice produse. Adică, fără conștiința formatului cultural în care lucrează artistul, acesta riscă să rămână mereu în afara acestui format, la marginea impactului crucial al evenimentului.

Revenind la ideea fizicului și metafizicului, se poate observa că oscilația dintre aceste două formate antagoniste devine mai pronunțată la începutul secolului al XX-lea, când artistul modern nu mai este satisfăcut de concepția figurativă a domeniului, și pornește

într-o îndelungată căutare al subiectului plastic, suspendând între real și ireal, fizic și metafizic, religie și știință [1, pag.12].

Spre deosebire de politicieni sau economiști, oamenii de cultură mai puțin se contrapun în cadrul formatelor menționate, cu precauție păstrându-și zona de libertate creativă cu atribuții extraordinare demiurgice sau atribuții animist copilărești. Fapt ce demonstrează că arta contemporană menține un caracter pronunțat cognitiv, de cercetare a lumii, iar genul în care se plasează artistul îl apropie pe acesta de un domeniu științific concret.

În acest context ar fi corect de menționat actualitatea cadrului calificativ al facultăților culturale, care determină formatul de instruire al tinerilor artiști, precum și vectorul de orientare al profesorilor. Cadrul respectiv reprezintă un șablon tabelar ce include un set de rigori tipizate față de profesori și poartă un caracter, mai degrabă, cantitativ, decât calitativ, accentul pe creativitate fiind unul nesubstanțial. În viziunea noastră, aceasta este inadmisibil, deoarece standardului dat i se aliniază, deopotrivă, și matematicienii, și filologii, și plasticienii. De asemenea, acest cadru include și formarea unui program de studii (curriculum), structura căruia este determinată mai mult de factori formali și nu reali. Și în cazul programelor, și în cazul tezelor, autorul este sfidat în posibilitatea de a propune un model original de cercetare, în care prioritățile de studiu și accentele stilistice le decide propriu-zis.

Lipsa de soluții originale în domeniul instruirii artistice și absența formatelor interactive culturale se află într-o conexiune directă și se datorează dogmatizării sistemului didactic curent. Pe de o parte, administrația facultăților culturale este constrânsă în posibilitatea de a-și restructura programele de instruire, pe de alta, este acuzată de ineficiență, neasigurându-se acreditarea, și așa săracă.

Ministerele de rigoare „dansează” pe fronturi diferite, primul aspirând spre disciplină și moralitate dogmatică, iar al doilea, prin intermediul show-bussinesului, implimentează valori „utilitare” în

mentalitatea provincială a poporului. De aceea, arta contemporană națională se află în opoziție și poartă un caracter mai mult clandestin, decât oficial. Conformismul a infectat și Uniunile Scriitorilor, Jurnaliștilor și a Plasticienilor, transformând platformele culturale în scene politice, conjunctura culturală alimentând spectatorul cu produse predominant comerciale și nu culturale. Ar fi logic ca programele de instruire culturală să se configureze nu după criteriile naționale, ci după criteriile internaționale, căci cultura dintotdeauna a servit o platformă interactivă de asimilare și prelucrare a influențelor artistice.

Anturajul tehnologic performant îi impune pe artiști să caute subiecte plastice în dimensiunea metafizică, însă majoritatea subiectelor de acest gen devin inspirate din antichitate ori evul mediu, contemporanietatea fiind lipsită de motive religioase justificate curent [2, pag. 17]. În segmentul dat, genul fantastic conferă un limbaj prielnic de exprimare, subliniind, spre regret, aceeași tentă tehnologică lipsită de elementul naturalist. În așa mod, subiectele metafizice migrează de pe pânzele pictorilor în imaginile grafice ale cărților și a benzilor cinematografice, promotori ai genului „fantasy”.

Curențele artistice contemporane cu caracter metafizic sunt justificate ideologic de curențele filozofice moderne de ordin: neotomism, corelaționism, biocosmism, new age, saientologie. Utilizarea largă a calculatoarelor, de asemenea amplifică acest fenomen, comutând predilecțiile culturale ale civililor în dimensiunea virtuală, susținute de platforma vizuală a web-designerilor, conceptul stilistic al cărora fiind o temă de discuție aparte. Iar prezența elementului comutării atenției spectatorului din spațiu real în spațiu imaginar, este cauza abordării aspectelor fizic - metafizic în procesul de edificare a formatelor culturale curente [6, pag. 195].

O mare parte din procedeele plastice aplicate în liceele și facultățile de artă, cum ar fi stilizarea, abstractizarea, tehnicile

combinat, implică modificări în câmpul de atenție al discipolilor și ulterior în sfera lor psihică. Dacă modificările produse nu sunt justificate teoretic, autorul ajunge nevoit să-și argumenteze opera de creație în fața persoanelor mai puțin consacrate. Dar dacă limbajul netradițional de exprimare devine un stil propriu, atunci și modul de conduită al artistului se schimbă vizibil, generând incomodități pronunțate de adaptare în mediul extraprofesional.

În acest context, filozofia artistică are menirea să justifice stilurile netradiționale de exprimare, pentru a-l ajuta pe artist să-și promoveze viziunea, autorealizându-se concomitent. Din motiv că arta contemporană acceptă formule stilistice religioase cu caracter ocult, filozofia de specialitate urmărește să-l readucă pe artist, în sectorul științific, cu abordarea metodologică a subiectelor interpretate [4, pag. 745]. La rândul său, opera de artă devine un obiect de studiu pentru spectator, impunând spectatorul să-și mobilizeze facultatea intelectuală, pentru a dezlega ecuația plastică propusă de autor. Aici se conturează clar deosebirea dintre școala contemporană și școala tradițională, purtătoare ale originilor bisericești, morale, dogmatice în care obiectul de studiu este utilizat apriori, fara a fi cercetat. Este substanțial, fiindcă sistemul educativ al Republicii noastre continuă să rămână dogmatic, în contradicție cu obiectele elementare studiate în cadrul liceelor.

Dogmele caracterizează îndeosebi așa disciplini precum etica, limba română/străină, biologia, istoria – disciplini în care adevărul științific a fost stabilit deja și nu necesită o interpretare adăugătoare. Iar literatura, arta plastică, matematica, fizica, chimia presupun un set de doctrine comparative, care pot fi aplicate în circumstanțe istorice concrete. Cu toate acestea, sistemul contemporan educativ pretinde un nivel mai creativ și mai științific, în scopul dezvoltării acelor facultăți intelectuale despre care s-a menționat anterior. Din acest motiv, aspectele fizice ale creației rămân în prioritate, pentru că prezintă obiecte de studiu accesibile majorității spectatorilor,

motivele subiective ale cărora fiind lăsate pe seama criticilor de artă sau a psihologilor.

Motivul filozofic al vieții și morții poartă o conotație religioasă și mai puțin una științifică, din cauza lipsei compensării pierderilor ce le suportă omul în timpul vieții. Atâta timp cât omul modern nu este în stare să-și compenseze lipsele accidentale economice și sociale, el caută să-și restaureze axele de sprijin moral, apelând la forțe extranaturale. Un motiv principal, ajuns larg răspândit în dramaturgia literară, teatrală și cinematografică.

S-ar putea afirma că plasticienii se manifestă mai optimist decât scriitorii sau regizorii, dedicați căutării continue a noilor dimensiuni vizuale – remedii alternative pentru cei ce nu suportă șablonul existențial fatal al vieții și morții [5, pag. 376]. Dar acest optimism devine mult prea costisitor pentru plasticienii consacrați. Probabil, acest cost inestimabil, determină caracterul pronunțat filozofic al artei contemporane. Artă contemporană necesită un suport teoretic al activității proprii și nu unul dogmatic; unul creativ, justificat științific. Ar servi un argument forte pentru tinerii artiști din licee și facultăți, care, angajându-se în câmpul muncii, s-ar cuveni să-și estimeze preventiv riscurile și obiectivele profesionale.

Motivul persistent al fricii față de moarte, cu zel este compensat de pictori și sculptori prin motivele dragostei și al frumosului. În esență, motivul procreației urmărește scoaterea omului din zona de conflict fizic, ceea ce i-ar provoca durere materială. Drama existențială dezvăluie și scene de suferințe morale, legate istoric de inegalitatea în drepturi sau încălcarea drepturilor, ceea ce de obicei, evită să reflecte plasticienii, spre deosebire de dramaturgi. Oglindirea zonei de conflict este evitată, de obicei, de artiștii genurilor – nud, peisaj sau natură statică.

Contrapuntele stilistice ale realului și imaginarului, ale morții și vieții, ale dreptului/corectului sau a delicventului, al credinței și a științei, servesc totodată și opțiuni de dezvoltare ale activității proprii pentru un artist contemporan. Conștiința fundamentală a opțiunilor

remarcate se poate considera foarte importantă pentru artiștii în proces de formare primară ori de instruire continuă. Deoarece calitatea formatului profesional, în care își vor investi ei forțele, este predeterminată de setul de opțiuni stilistice preferate la etapele de formare primară și instruire matură. Spre regret, caracterul figurativ al operei de artă contemporană este prea ignorat, conferindu-i procesului creativ o atribuție mai mult experimentală, decât una științifică. Autorul modern captivat de efectele tehnologice nonfigurative uită să cerceteze impactul social actual, pentru a descoperi subiecte artistice noi, legități tehnice noi.

Bibliografie

1. Blaga, Lucian, *Știință și creație. Trilogia valorilor*, Editura Humanitas, București, 1996.
2. Dali, Salvador, *Jurnalul unui geniu*, Editura Humanitas, București, 2009.
3. Pleșu, Andrei, *Cartea despre Dao și Putere*, Editura Humanitas, București, 1993.
4. Грицанов, А. А., *Новейший философский словарь, Книжный дом, Минск, 2003.*
5. Лившиц, М. А., *Философия искусства в прошлом и настоящем*, Издательство Искусство, Москва, 1981.
6. Торчинов, Е.А., *Пути философии Востока и Запада: Познание запредельного*, Петербургское Востоковедение, Санкт-Петербург, 2005.
7. Чернэ, Олег, *Алхимия Тайцзи-цюань*, Инби Арт студио, Орёл, 2002.